

УДК 657.622

Ловінська Ірина Георгіївна,
асистент кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: irina-lovin@ukr.net

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано та узагальнено світовий і вітчизняний досвід трактування дефініції «фінансова стійкість» і сформовано підхід до ідентифікації та забезпечення фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах мінливого ринкового середовища. Уточнено поняття ліквідності і платоспроможності. Доведено, що фінансова стійкість є індикатором економічного потенціалу організації. Крім того, у статті розглянуто «платоспроможність» і «ліквідність». Визначено, що економічні терміни «ліквідність» і «платоспроможність» у сучасній економічній літературі часто змішуються, часом підмінюючи один одного. У статті обґрунтовано різницю між цими термінами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансова стійкість, фактори впливу на фінансову стійкість підприємства, платоспроможність, ліквідність, економічний потенціал підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна економічна наука має у своєму розпорядженні величезну кількість різноманітних прийомів і методів оцінки фінансового стану організацій, які в умовах становлення та розвитку ринкових відносин змінюються у зв'язку із зростанням вимог, що пред'являються до аналізу. Можливість реальної оцінки фінансової стійкості організації забезпечується певною методикою аналізу, відповідним інформаційним забезпеченням і кваліфікованим персоналом. Проте, для методичного забезпечення аналізу фінансової стійкості необхідно більш глибоке дослідження сутності цього складного поняття.

Аналіз останніх і публікацій. Проблеми організації та методики проведення фінансового аналізу широко висвітлені в роботах відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як А.С. Бакаєв, М.І. Баканов, С. Б. Барнгольц, Л.А. Бернштейн, В.І. Баріленко, Л.Т. Гіляровський, Д.А. Ендовіцкій, О.В. Єфімова, Н.М. Заваріхін, В.Б. Івашкевич, В.В. Ковальов, М.Н. Крейнина, Л.А. Лахтіонова, М.В. Мельник, В.М. Нестеров, В.Д. Новодворський, В.І. Петрова, В.І. Подільський, Г.Б. Поляк, Ж. Рішар, Г.В. Сави-

цька, Е.С. Стоянова, Ю.С. Цал-Цалко, Е. Хелферт, Л.З. Шнейдман та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Однак, сама проблема стійкості вітчизняних організацій у сучасних умовах недостатньо вивчена, наслідком чого є відсутність конкретності в трактуванні понять різних видів стійкості, розмитість їх граней, що на практиці ускладнює і спотворює її кількісну і якісну оцінку.

Формулювання мети і завдання дослідження. Метою роботи є узагальнення методичних підходів до визначення фінансової стійкості та встановлення адекватності засад існуючих методик сучасній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «фінансова стійкість» організації багатогранно, воно ширше від понять «платоспроможність» і «кредитоспроможність», так як включає в себе оцінку різних сторін діяльності організації. Історія свідчить про те, що на початку 90-х років запас фінансової стійкості організації характеризували наявністю джерел власних коштів за умови, що його власні кошти перевищують позикові. Фінансова стійкість оцінювалася також співвідношенням власних і позикових коштів в активах організації, темпами накопичення власних коштів, співвідношенням довгострокових і короткострокових зобов'язань, достатнім забезпеченням матеріальних оборотних засобів власними джерелами.

Фінансова стійкість — це певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність. Дійсно, в результаті здійснення будь-якої господарської операції фінансовий стан може залишатися незмінним, або поліпшитися, або погіршитися. Потік господарських операцій, що здійснюються щодня, є як би «каталізатором» певної зміни фінансового стану, причиною переходу організації з одного типу стійкості в інший.

Знання граничних меж зміни джерел засобів для покриття вкладень капіталу в основні засоби або виробничі витрати, дозволяє генерувати такі потоки господарських операцій, які ведуть до поліпшення фінансового стану організації, до підвищення його стійкості. У цьому зв'язку, при дослідженні фінансової стійкості, виділяється відособлене поняття — «платоспроможність», що не отожднюється з попереднім. Платоспроможність є невід'ємним компонентом фінансової стійкості.

Фінансова стійкість організації, на думку П.В. Родіонова і С.П. Родіонової, — це стан її фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, що дозволяє забезпечувати розвиток організації на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [1, с. 13].

Г.В. Савицька вважає, що фінансова стійкість організації — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику [2, с. 237].

Стійкість і стабільність фінансового стану залежать, на думку А.Д. Шеремета, від результатів виробничої, комерційної, фінансово-інвестиційної діяльності підприємства, а стійкий фінансовий стан, у свою чергу, здійснює позитивний вплив на його діяльність [3, с. 189].

Стійкість фінансового стану організації визначає співвідношення величин власних і позикових джерел формування запасів і вартості самих запасів. «У той же час, ступінь забезпеченості запасів і витрат є причина тією чи іншою мірою платоспроможності, розрахунок якої проводиться на конкретну дату, що суб'єктивно і може мати різну точність», — вважають В.Г. Артеменко і М.В. Беллендир [4, с. 80]. Таким чином, формою прояву фінансової стійкості може бути платоспроможність.

Л.Т. Гіляровська стверджує, що фінансова стійкість визначає властивість фінансового аналізу, а пошук внутрішньогосподарських можливостей, засобів і способів її зміцнення визначає характер проведення та зміст аналізу [5, с. 49].

У наведених думках вчених спільним є те, що фінансова стійкість — це гарантована платоспроможність і кредитоспроможність організації в результаті його діяльності на основі ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів і, в той же час, як відзначає ряд авторів, це забезпеченість запасів власними джерелами їх формування, співвідношення власних і позикових коштів — джерел покриття активів організації.

Термін «платоспроможність», який є важливим компонентом «фінансової стійкості», також не має однозначного визначення. В економічній літературі зарубіжних країн, у роботах авторів, що займаються традиційним аналізом ліквідності балансу, встановле-

но, що головна мета аналізу ліквідності — винести судження про платоспроможність організації. При цьому платоспроможною вважається така організація, яка здатна вчасно виконати свої зобов'язання. Тут поняття платоспроможності охоплює не тільки абсолютну або короткострокову, але і довгострокову платоспроможність.

На думку деяких зарубіжних авторів (Л.А. Бернстайна, Р. Брейлі) [6, с. 451], відповідь на питання про платоспроможність дається з точки зору «правила мінімальної фінансової рівноваги», тобто, платоспроможна та організація, у якої достатньо власних джерел для формування оборотних коштів.

Окремі автори, наприклад Лавренова Г.А. [7, с. 97], відзначають, що платоспроможність організації — це здатність її виконувати зовнішні зобов'язання, використовуючи свої активи, і чим більше загальні активи перевищують їх, тим вище ступінь платоспроможності. Інша група дослідників під платоспроможністю розуміє здатність організації до погашення тільки своїх короткострокових зобов'язань [8, с. 116]. М.П. Крейнина відзначає, що теоретичне погашення заборгованості забезпечується всіма оборотними коштами підприємства [9, с. 113]. У зв'язку з цим платоспроможними можна вважати тільки ті організації, в яких сума оборотних коштів вище розміру заборгованості. На думку А.Д. Шеремета, платоспроможність виступає сигнальним показником, у якому виявляється фінансовий стан [3, с. 121].

В.Ф. Палій, В.А. Маліч, В.І. Петрова та інші у своїх роботах вказують, що платоспроможність є одним з найважливіших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства. Зазначені автори також обґрунтовують думку, що оцінка платоспроможності проводиться за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних активів, тобто, часу, який необхідно для перетворення їх в готівку. Л. Т. Гіляровська уточнює, що платоспроможність, характеризуючи ступінь ліквідності оборотних активів, свідчить про фінансові можливості організації повністю розплатитися зі своїми зобов'язаннями в міру настання терміну погашення боргу [5, с. 246].

Економічні терміни «ліквідність» і «платоспроможність» у сучасній економічній літературі часто змішують, часом підміняючи один одного. Незважаючи на те, що ці два поняття дуже схожі, між ними існує певна різниця. Якщо перше в більшій мірі є внутрішньою функцією організації, яка сама вибирає форми і

методи підтримання своєї ліквідності на рівні встановлених, або загальноприйнятих норм, то друге, як правило, відноситься до функцій зовнішніх суб'єктів.

Таким чином, ліквідність виступає як необхідна і обов'язкова умова платоспроможності, контроль за дотриманням якої бере на себе сама юридична особа. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність організації.

Коефіцієнти ліквідності в західній практиці дозволяють визначити здатність організації протягом року оплатити свої короткострокові зобов'язання. Багато в чому вони нагадують вітчизняні характеристики платоспроможності. Відсутність грошей на даних рахунках не завжди означає неплатоспроможність організації, так як вони можуть надійти протягом найближчих днів. Тільки постійна кризова відсутність готівки приводить до «технічної неплатоспроможності» організації, що можна розглядати як перший щабель на шляху до банкрутства. Західні показники платоспроможності також оцінюють ступінь захищеності інтересів кредиторів і інвесторів, що мають довгострокові вкладення в організацію.

За своєю економічною сутністю вони є показниками структури капіталу. Іншим проявом потенційної стійкості організації служить її кредитоспроможність, тобто, можливість економічних суб'єктів своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями в зв'язку з поверненням кредиту. Отже, кредитоспроможною є організація у якої наявні передумови для отримання кредиту і здатності своєчасно повернути його зі сплатою належних відсотків.

Кредитоспроможність тісно пов'язана з фінансовою стійкістю організації і показує, чи володіє компанія здатністю при необхідності мобілізувати грошові кошти з різних джерел. Оцінка кредитоспроможності дозволяє прогнозувати перспективну платоспроможність, її аналіз тісно пов'язаний з аналізом платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості капіталу. Певним гарантом повернення кредиту є стабільна робота організації і високий рівень рентабельності і оборотності оборотних коштів.

Ряд зарубіжних авторів підкреслює, що фінансова стійкість організації визначається правилами, спрямованими одночасно на підтримку рівноваги фінансових структур і уникнення ризиків для інвесторів і кредиторів. На їхню думку, фінансову стійкість доцільно оцінювати за допомогою показників, що ха-

рактизують різні види співвідношення власних і позикових джерел засобів, що використовуються для формування майна, відображеного в активі балансу. Таким чином, вчені-економісти єдині в тому, що фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів. Цей показник відображає загальні риси фінансової стійкості і вимагає додаткових обґрунтувань.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку Проведене дослідження дало змогу констатувати, що фінансова стійкість — це стан економічного потенціалу організації, що характеризується здатністю організації нарощувати прибутки і капітал при збереженні платоспроможності. Фінансова стійкість повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, яке, з одного боку, відповідає вимогам ринку, а з іншого боку, відповідає потребам розвитку організації. Тому, сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом, використанням фінансових ресурсів і форми її прояву можуть бути різні.

Бібліографічний список

1. Основы финансового анализа: математические методы, системный подход [Текст]: монография / Н. В. Родионов, С. П. Родионова. — СПб.: Альфа, 1999. — 592 с.
2. Савицкая Г. В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 320 с.
3. Шеремет А. Д., Негашев Е. В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. — М.: ИИФРА — М, 2004. — 307 с.
4. Артеменко В. Г., Беллендир М. В. Финансовый анализ. — М.: ДИС, 1998. — 120 с.
5. Гиляровская Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. — СПб. и др.: Питер, 2003. — 249 с.
6. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 623 с.
7. Лавренова Г. А. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. — Воронеж: Воронеж, гос. техн. ун-т, 2003. — 129 с.

8. Батрин Ю.Д., Фомин П.А. Особенности управления финансовыми ресурсами промышленных предприятий. — М.: Высшая школа, 2001. — 261 с.

9. Крейнина М.П. Анализ финансовой деятельности предприятия для совершенствования бизнеса. — М.: УМЦ при М-ве РФ по налогам и сборам, 2002. — 208 с.

References

1. Osnovy finansovogo analiza: matematicheskie metody, sistemnyi podkhod [Tekst]: monografiya / N. V. Rodionov, S. P. Rodionova. — SPb.: Alfa. — 1999. — 592 p. [In Russian]

2. Savitskaya, G. V. Metodika kompleksnogo analiza hozyaistvennoy deyatel'nosti. — M.: INFRA-M. — 2006. — 320 p. [In Russian]

3. Sheremet, A. D., Negashev E. V. Metodika finansovogo analiza deyatel'nosti kommercheskikh organizatsiy. — M.: INFRA — M. — 2004. — 307 p. [In Russian]

4. Artemenko, V. G., Bellendir M. V. Finansovyi analiz. — M.: DIS, 1998. — 120 p. [In Russian]

5. Gilyarovskaya, L. T. Analiz i otsenka finansovoy ustoychivosti kommercheskogo predpriyatiya. — SPb. i dr.: Piter. — 2003. — 249 p. [In Russian]

6. Bernsteyn, L. A. Analiz finansovoy otchetnosti: teoriya, praktika i interpretatsiya. — M.: Finansy i statistika. — 2002. — 623 p. [In Russian]

7. Lavrenova, G. A. Analiz i diagnostika finansovo-hozyaistvennoy deyatel'nosti predpriyatiya: Ucheb. posobie. — Voronezh: Voronezh. gos. tehn. un-t. — 2003. — 129 p. [In Russian]

8. Batrin, Ju. D., Fomin, P. A. Osobennosti upravleniya finansovymi resursami promyshlennykh predpriyatiy. — M.: Vysshaya shkola. — 2001. — 261 p. [In Russian]

9. Kreynina, M. P. Analiz finansovoy deyatel'nosti predpriyatiya dlya sovershenstvovaniya biznesa. — M.: UMC pri M-ve RF po nalogam i sboram. — 2002. — 208 p. [In Russian]

Стаття надійшла до редакції 3 березня 2014 р.

УДК 657.622

Ловинская Ирина Георгиевна,
ассистент кафедры учета
предпринимательской деятельности
ГВУЗ «КНЭУ имени Вадима Гетьмана»
(03680, Украина, Киев, проспект Победы, 54/1)
E-mail: irina-lovin@ukr.net

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ КАК ИНДИКАТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА

АННОТАЦИЯ. В статье проанализирован и обобщен мировой и отечественный опыт трактовки дефиниции «финансовая устойчивость» и сформирован подход к идентификации и обеспечению финансовой устойчивости предприятия в современных условиях меняющейся рыночной среды. Уточнено понятие ликвидности и платежеспособности. Доказано, что финансовая устойчивость является индикатором экономического потенциала организации. Кроме этого, в статье рассмотрены понятия «платежеспособность» и «ликвидность». Определено, что экономические термины «ликвидность» и «платежеспособность» в современной экономической литературе часто смешиваются, временами подменяя друг друга. В статье обоснована разница между этими терминами.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовая устойчивость, факторы влияния на финансовую устойчивость предприятия, платежеспособность, ликвидность, экономический потенциал предприятия.

UDC 657.622

Lovinska Iryna Georgiivna,
Assistant, Department of entrepreneurship accounting
Kyiv national economic university named after Vadym Getman
(54/1, Prospect Peremogy, Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: irina-lovin@ukr.net

FINANCIAL STABILITY OF AN ORGANIZATION AS AN INDICATOR OF ECONOMIC POTENTIAL

Abstract. The world and domestic practice of defining the concept of 'financial stability' is analysed and generalized in the article, also an approach to identification and ensuring the financial stability of an enterprise in the terms of current fluctuating market environment is formed. The notions of liquidity and solvency are specified. The financial stability is proved to be an indicator of economic potential of an enterprise. Besides, such concepts as solvency and liquidity are examined in the article. It is concluded that economical terms of 'liquidity' and 'solvency' are often mixed in the modern economical literature and substitute each other sometimes. The difference between those terms is justified in the research.

Key words: financial stability, factors of influence on financial stability of an enterprise, solvency, liquidity, economic potential of an enterprise.